

ОДНОС ЈАВНОГ И ИНТИМНОГ У АРХИТЕКТУРИ**THE RELATIONSHIP BETWEEN PUBLIC AND INTIMATE IN ARCHITECTURE**

Вања Ристановић, Факултет техничких наука, Нови Сад

Област – АРХИТЕКТОНСКО ПРОЈЕКТОВАЊЕ

Кратак садржај – Архитектура у савременом урбаном окружењу не само да дефинише физички оквир живота, већ и обликује лични и колективни идентитет кроз управљање јавним и интимним простором. Јавни простори, као што су тргови и паркови, омогућавају социјалне интеракције, док интимни простори, као што су домови и баште, пружају приватност и опуштање. Рад истражује како архитектонски дизајн утиче на баланс између ових простора, истичући важност функционалности, емоционалне повезаности и социјалне интеракције. Кроз анализу односа јавног и интимног простора, рад показује како добар дизајн може побољшати квалитет живота у урбаном окружењу, осигуравајући хармонију и задовољење различитих потреба корисника.

Кључне речи: Архитектура, урбано окружење, јавни простори, интимни простори, функционалност, емоционална повезаност, социјална интеракција, дизајн, квалитет живота

Abstract – In contemporary urban environments, architecture not only defines the physical framework of life but also shapes personal and collective identity by managing public and intimate spaces. Public spaces, such as squares and parks, facilitate social interactions, while intimate spaces, like homes and gardens, provide intimacy and relaxation. This paper explores how architectural design influences the balance between these spaces, emphasizing the importance of functionality, emotional connection, and social interaction. Through analyzing the relationship between public and intimate spaces, the paper demonstrates how good design can enhance quality of life in urban settings, ensuring harmony and meeting various user needs.

Keywords: Architecture, urban environment, public spaces, intimate spaces, functionality, emotional connection, social interaction, design, quality of life

НАПОМЕНА:

Овај рад проистекао је из мастер рада чији је ментор била др Драгана Константиновић, редовни професор.

1. УВОД

У савременом урбаном окружењу, архитектура не служи само као физички оквир наших живота, већ има

и дубљи значај у формирању личног и колективног идентитета. Простори у којима боравимо утичу на наше емоције, понашање и друштвене интеракције. Један од најизазовнијих аспеката архитектуре је балансирање јавног и интимног простора. Јавни простори, као што су тргови, улице и јавне зграде, представљају места за друштвене активности и културне манифестације, док интимни простори, попут домови и приватних башти, служе за опуштање и приватност. Овај рад истражује динамику између ових типова простора и како они обликују наше свакодневно искуство.

2. ЈАВНО И ПРИВАТНО ПРОТИВ ЈАВНОГ И ИНТИМНОГ – ОДНОСИ И РАЗЛИКЕ

Однос јавног и приватног у архитектури често је дефинисан правним нормама и друштвеним конвенцијама које одређују ко има право приступа одређеном простору. Јавни простори су обично доступни свим људима, док приватни простори припадају појединцима или одређеним групама и приступ њима је ограничен. Супротно томе, интимни простори нису нужно затворени за јавност, али су дизајнирани да пруже осећај сигурности и удобности. Фокус овог поглавља је на разликовању ових концепата и анализирању њиховог утицаја на кориснике. Функционалност простора игра кључну улогу у његовом коришћењу. Јавни простори морају бити дизајнирани тако да подрже различите активности и дају простор за свеобухватну употребу, од шетњи и рекреације до друштвених и културних догађаја. Примери укључују паркове са игралиштима, стазама за трчање и зонама за пикник, који омогућавају да се један простор користи на више начина. С друге стране, приватни и интимни простори морају задовољити специфичне потребе корисника, као што су спавање, рад или одмор, што значи да се њихова функционалност мери индивидуалним критеријумима. Емоционална повезаност са простором директно утиче на квалитет живота корисника. Интимни простори, као што су домови, често постају продужетак наше личности. Дизајн и елементи као што су боје, текстуре и осветљење могу значајно утицати на осећај сигурности и удобности. Супротно томе, јавни простори који су добро осмишљени, са клупама, зеленилом и воденим елементима, могу пружити осећај смирености и заједништва, омогућавајући људима да се опусте чак и у ужурбаном урбаном окружењу. Јавни простори служе као катализатори за друштвену интеракцију, омогућавајући спонтане сусрете и размену идеја међу различитим групама

људи. Дизајн ових простора мора подстицати интеракцију кроз паметно распоређене клупе, отворене просторе и погодне стазе које повезују различите делове града. Интимни простори, са друге стране, служе за дубље и личније интеракције, омогућавајући приватне разговоре и блиске односе. Архитектура може играти кључну улогу у подстицању или ограничавању социјалне интеракције кроз свој дизајн и организацију.

Разумевање односа између јавног и интимног простора започиње анализом унутрашњег света људског ума [1]. Ум се сматра најинтимнијим и најприватнијим делом бића, где се формирају мисли и емоције које утичу на наше понашање у јавном и приватном контексту. Психолошке границе које постављамо у односу на свет око нас често се огледају у начину на који користимо простор – како се крећемо у јавним зонама и повлачимо у приватност када је то потребно. Архитектонски дизајн може или подржати ову психолошку равнотежу, или је нарушити, у зависности од тога како су простори организовани.

Лични простор [1] представља невидљиву зону око тела која служи као заштитна баријера од других људи. Његова величина и значај варирају у зависности од културе, контекста и индивидуалних преференција. У јавним просторима, као што су станице метроа или аутобуска стајалишта, људи одржавају различите нивое личног простора у зависности од густине популације и услова у којима се налазе. Овај простор има значајну улогу у социјалним интеракцијама и регулисању друштвених односа, јер нам омогућава да се осећамо сигурно и контролишемо своју близину са другима.

Приватна својина [1] комбинује личне и безличне димензије простора, обезбеђујући осећај сигурности, моћи и емотивне повезаности. Као легализована територија, приватна својина чини основу приватног живота, али је истовремено и роба која се размењује на тржишту. Овај аспект својине може утицати на друштвене односе, јер омогућава појединцима да формирају свој лични и породични простор, далеко од погледа јавности. Међутим, у савременом контексту, нове технологије и дигитални свет уносе изазове у питања приватности, постављајући нове границе између јавног и приватног.

3. ЈАВНО И ИНТИМНО КАО ПРОИЗВОД АРХИТЕКТОНСКЕ ВИЗИЈЕ

Архитектонски дизајн игра кључну улогу у дефинисању односа између јавног и интимног простора. Кроз правилан избор материјала, осветљења и просторно зонирање, архитекте могу створити јасне границе или, напротив, спојити различите сфере живота. На пример, стаклени зидови омогућавају визуелну повезаност између унутрашњих и спољашњих простора, док употреба топлих, тактилних материјала у интимним зонама повећава осећај комфора. Осветљење може створити различите атмосфере, где јака светлост подстиче друштвене активности, а пригушено светло интиму и опуштање.

4. ЈЕДНОПОРОДИЧНО СТАНОВАЊЕ

Архитектура модерне једнопородичне куће тражи баланс јавних и интимних простора, усклађујући функционалност и естетику. Ови простори спајају отвореност и интеракцију са интимношћу, користећи простор, материјале и светло за стварање хармоније.

Улазни простори су гостољубиви, са високим плафонима, великим вратима и пространим ходницима. Они могу садржати уметничка дела или унутрашње вртове, наглашавајући добродошлицу. Дневни боравак може имати отворени план, повезан са трпезаријом и кухињом. Велике стаклене површине пропуштају природну светлост и могу пружити поглед на спољашњост, доприносећи осећају повезаности са природом. Намештај и материјали додају удобност и естетику. Спаваће собе су дизајниране за мир и интимност, удаљене од јавних зона, користећи неутралне боје и минималистички дизајн. Купатила су најинтимније зоне, са кадама, тушевима и могу бити испуњена природним материјалима. Породичне собе и радне канцеларије су дизајниране за опуштање и рад, удаљене од јавних зона за већу интимност.

Дом као целина представља спој јавних и интимних карактеристика, пружајући сигурно уточиште и територију, задовољавајући основне биолошке и психолошке потребе станара. Као закључак, укратко ћемо анализирати ауторски пројекат, приказан на слици 1.

Пројекат куће у Дубаију представља архитектонско решење које интегрише јавне и интимне просторе, уважавајући арапску културу и традицију. Кућа је дизајнирана са минималним отворима према улици, што обезбеђује приватност, док се отвара ка унутрашњем дворишту, омогућавајући интеракцију и повезаност међу члановима породице. Елементи као што су природни материјали, земљани тонови и пажљиво осмишљена осветљења доприносе осећају интима и сигурности. Социјални простори подстичу дружење, док су приватни делови куће изоловани за мир и тишину. Пројекат успешно комбинује традиционалне вредности и модерне захтеве живота.

Слика 1 – Ауторски пројекат - DREAM HOUSE, Дубаи, УАЕ

5. ВИШЕПОРОДИЧНО СТАНОВАЊЕ

Вишепородично становање је важан аспект урбаног живота, где различите породице деле заједничке просторе. Овакав облик становања доноси бројне изазове и могућности у балансирању јавних и интимних аспеката живота.

Заједнички простори, као што су улази, ходници, лифтови, баште, терасе, игралишта и паркинзи, играју важну улогу у изградњи заједнице. Они омогућавају сусрете, комуникацију и социјализацију међу становницима, што може побољшати социјалну кохезију и осећај припадности. Добро осмишљени заједнички простори подстичу позитивне интеракције доприносећи већој сигурности. Насупрот томе, лоше дизајнирани простори могу довести до конфликта, несигурности и отуђења.

Интимни аспекти вишепородичног становања односе се на приватне просторе унутар станова, где становници обављају личне и породичне активности. Очување приватности је изазовно због близине стамбених јединица. Правилан дизајн, укључујући адекватну звучну и визуелну изолацију, може значајно побољшати приватност и удобност у овим условима.

Баланс између јавних и интимних простора је кључан за постизање хармоније и доброг квалитета живота. Потребно је задовољити потребу за социјализацијом и заједништвом, док истовремено чувамо приватност сваке породичне јединице. Дизајн који јасно разграничава јавне и интимне просторе и укључује заједничке области за рекреацију, као што су баште или игралишта, може помоћи у постизању овог баланса, смањивши потенцијалне конфликте и побољшавајући квалитет живота. Пример таквог решења јесте ауторски пројекат, приказан на слици 2, који на адекватан начин, кроз интегрисање различитих садржаја унутар објекта, испуњава претходно наведене елементе.

Слика 2 – Ауторски пројекат, амбијентални прикази –
-CO-HOUSING

6. ЕНКЛАВЕ ЈАВНИХ ПРОСТОРА

Архитектура енклава јавних простора, као што су кафићи и ресторани, игра кључну улогу у обликовању корисничког искуства у зградама. Ови простори служи као везе између јавних и интимних зона, пружајући отвореност и приватност. Они такође повезују локално становништво са посетиоцима.

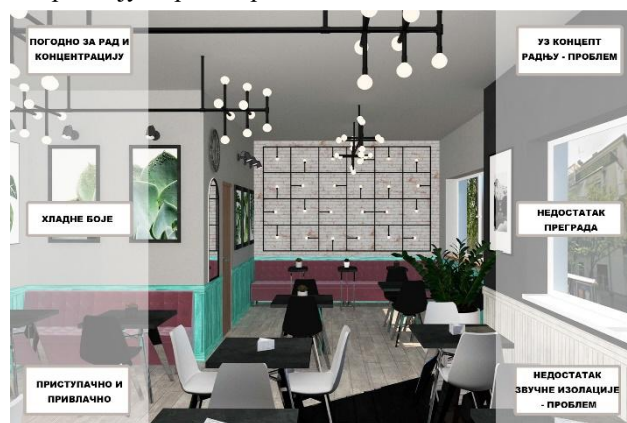
Кафићи и ресторани морају балансирати јавне и интимне аспекте. Отворени планови са центрима за социјализацију могу бити допуњени приватним сепареима или угловима. Користећи преграде и биљке, могу се створити интимне зоне у већим просторијама.

Интеграција зелених простора и природних елемената побољшава квалитет простора и пружа осећај мира. Биљке, водене површине и природно осветљење

доприносе бољем квалитету ваздуха и општем здрављу корисника.

Анализирали смо и један ауторски пројекат и критички дефинисали његове добре и лоше стране у погледу јавног и интимног.

Дизајн ентеријера кафетерије и концепт продавнице у КЦ ЛАБ пројекту, приказаном на слици 3, пажљиво балансира између јавног и интимног простора. Топли тонови у јавним зонама, као што су жута, наранџаста и зелена, стварају пријатан и гостољубив амбијент, док хладнији тонови у радним просторима поспешују концентрацију. Приватност је омогућена кроз мање просторе инспирисане Инстаграм филтерима, али недостатак физичких баријера и звучне изолације може нарушити интимност у одређеним околностима. Отворен концепт такође допушта потенцијалне сукобе између различитих функција, попут буке која омета рад у coworking зонама. Упркос овим изазовима, пројекат успешно комбинује визуелну привлачност и функционалност, привлачећи млађу популацију и подржавајући разноврсне активности.

Слика 3 – Ауторски пројекат, амбијентални приказ
„хладних тонова“ – КЦ ЛАБ

7. ЈАВНИ ОБЈЕКТИ

Јавни објекти су од суштинске важности за друштвени живот, пружајући просторе за образовање, здравствену заштиту, културу и администрацију. Архитектура ових објеката, у које спадају школе, универзитети, болнице и клинике, зграде јавне управе и објекти културе, морају ускладити приступачност за јавност са потребом за приватним и интимним просторима.

Објекти културе, као што су меморијални центри, музеји, галерије, библиотеке и позоришта, имају посебне захтеве у погледу јавног и интимног простора. Музеји и галерије пружају простране изложбене сале за велик број посетилаца, али и интимније просторе за уживање у уметности. Библиотеке комбинују јавне зоне, као што су читаонице и информациони пултови, са приватније зоне за индивидуално учење и читање. Савремене библиотеке укључују и технолошке иновације, попут дигиталних читаоница. Позоришта и концертне дворане нуде колективно уметничко искуство у главним салама, док мањи простори омогућавају интимније гледање. Простори иза кулиса пружају мир и концентрацију извођачима и укључују техничку опрему и подршку за успешно извођење. Ауторски пројекат Меморијалног комплекса приказује

нам колико је тешко, али и важно водити рачуна о сваком детаљу када је реч о пројектовању ове врсте објеката.

Пројекат Меморијалног центра жртава рације у Новом Саду, приказан на слици 4, уједињује јавни и интимни простор у јединствен архитектонски израз. Центар служи као место сећања и рефлексije на трагичне догађаје, али и као простор за јавна окупљања и културне активности. Јавни и интимни простори су пажљиво балансирани – јавни простори су отворени и доступни свима, док интимни простори пружају могућност за лично размишљање и емотивну интроспекцију. Ова коегзистенција је постигнута кроз дизајн који омогућава постепену транзицију између ових аспеката простора, прилагођавајући се потребама и расположењима посетилаца.

Слика 4 – Ауторски пројекат, амбијентални приказ кретања кроз објекат, са основом – Меморијални центар жртава рације у Новом Саду

8. ОТВОРЕНИ ЈАВНИ ПРОСТОРИ

Архитектура отворених јавних простора је кључна за обликовање урбаног живота, пружајући грађанима места за рекреацију, окупљање и интеракцију. Тргови, улице, паркови и плаже осмишљени су да буду приступачни, али истовремено могу понудити и интимне углове. Пажљив дизајн користи светло, сенке, зеленило, ефемерне структуре и урбани мобилијар да би побољшао функцију и доживљај ових простора.

Тргови су централне тачке урбаног живота, са интимним угловима и зеленим оазама. Улице, као градске артерије, могу бити дизајниране да укључе интимније просторе попут пролаза, док паркови нуде широк јавне просторе са угловима за приватност. Плаже комбинују рекреацију са природним, интимним зонама, док светлост и сенке обликују атмосферу свих ових простора. Ефемерне структуре привремено трансформишу јавне просторе, уносећи нове функције и интеракције.

Архитектура ових простора захтева пажљиво разматрање различитих елемената да би се побољшао квалитет урбаног живота, пружајући места за рекреацију и друштвене интеракције, али и интимне тренутке у јавном контексту. Ауторски пројекат који ћемо у наставку анализирати представља скуп свега наведеног и приказује како је могуће приступити пројектовању унутарблоковског простора, а да се сви критеријуми, делимично или у потпуности, задовоље.

Пројекат трансформације унутарблоковског простора – Роткварија, приказан на слици 5, усмерен је на

постизање хармоније између јавног и интимног простора, са циљем побољшања функционалности, безбедности и социјализације. Јавни простори, попут пешачких стаза, игралишта и спортских терена, дизајнирани су да подстичу социјалну интеракцију и изградњу колективног идентитета, док интимни простори, попут павиљона, омогућавају приватност и мир. Изазов лежи у одржавању равнотеже између отворености и изолованости, уз континуирану адаптацију простора према потребама становника како би се одржала његова функционалност и атрактивност.

Слика 4 – Ауторски пројекат, амбијентални прикази – Трансформација унутарблоковског простора - Роткварија

9. ЗАКЉУЧАК

Овај рад истражује сложене односе између јавног и интимног простора у архитектури, наглашавајући њихову улогу у обликовању нашег искуства и идентитета. Анализом функционалности, емоционалне повезаности и социјалне интеракције, као и архитектонских аспеката, закључујемо да хармонија између јавног и интимног простора значајно унапређује квалитет живота у урбаним срединама.

Истраживање показује да ови простори играју кључну улогу у обликовању нашег искуства и идентитета у граду. Улога архитеката и урбаних дизајнера постаје све важнија у постављању граница које омогућавају цивилизоване односе и минимизују упаде једног типа простора у други. Добро дизајнирана граница која уважава и штити индивидуалне и колективне интересе разликује софистицирану урбану средину од сурове.

10. ЛИТЕРАТУРА

- [1] Madanipour, A. Public and Private Spaces of the City. Routledge, London, United Kingdom, 1st edition, 2003.
- [2] Whyte, W. H. The Social Life of Small Urban Spaces. Project for Public Spaces Inc., New York, USA, 3rd edition, 2004.
- [3] Gehl, J. Cities for People. Island Press, Washington, 2010.
- [4] <https://newhousingmodels.blogspot.com/2013/07/javno-privatno.html> (приступљено у јуну 2024.)

Кратка биографија:

Вања Ристановић рођена је 3. маја 2000. године у Новом Саду. Завршила је Гимназију „Светозар Марковић“ 2019. године након чега уписује Факултет техничких наука, смер Архитектура. Дипломски рад је одбранила 2023. године када уписује мастер студије на студијском програму Архитектонско пројектовање.